



STORTINGET

Innst. 32 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:153 S (2018–2019)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om å innføre politisk streikerett for skoleelever

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag med regler og rammer for å innføre streikerett for skoleelever, slik at elevråd og elevorganisasjoner kan arrangere og oppfordre til politisk streik.
2. Stortinget ber regjeringen endre fraværsreglene i skolen slik at dokumentert deltagelse i politisk streik arrangert av elevråd, elevorganisasjoner eller andre sivilsamfunnsorganisasjoner er å anse som politisk fravær.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Marianne Synnes Emblem, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Roy Steffensen, fra Senterpartiet, Marit Arnstad

og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til representantforslaget. Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner har uttalt seg om forslaget i brev av 6. juni 2019. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen har merket seg at elever over hele verden har vist et stort engasjement i klimasaken. Streiken for klimaet er blitt en internasjonal bevegelse inspirert av svenske Greta Thunberg, som startet protestbevegelsen da hun begynte å skulke skolen og satte seg foran Riksdagen hver fredag. Senest i september 2019 streiket ungdom i 2 600 byer og 150 land i det som ble betegnet som verdens største klimastreik. Bare i New York streiket 1,1 millioner skoleelever i forkant av FNs klimatoppmøte.

Komiteen er glad for at det store engasjementet for klimaet også har spredt seg til Norge. Det at vi har barn og unge som deltar og engasjerer seg i samfunnsdebatten, er viktig for demokratiet og et svært godt tegn for fremtiden. Komiteen deler langt på vei mange av ungdommenes bekymringer og er enig i at klimautfordringene krever handling fra politikernes side.

Komiteen er klar over at det finnes bestemmelser i fraværsreglementet som sier noe om at en kan få slettet fraværet sitt i forbindelse med «politisk arbeid». I Utdanningsdirektoratets rundskriv om fraværs grensen står følgende:

«Elevene kan likevel få halvårsvurdering med karakter og standpunkt karakter, hvis han eller hun kan dokumentere at fraværet utover 10 prosent kommer av helse- og velferdsgrunner, arbeid som tillitsvalgt, politisk arbeid, hjelpearbeid, lovpålagt oppmøte, representasjon i arrangement på nasjonalt eller internasjonalt nivå, f.eks. idrett eller kultur.»

Videre står det at dersom fraværet skal unntas, må det dokumenteres. Når det gjelder fravær av politiske grunner, kan dette dokumenteres av en politisk organisasjon.

Komiteen er klar over at unntaksbestemmelsen tidligere har blitt tolket og praktisert ulikt, slik at elever som har deltatt i politisk streik, enkelte steder ikke har fått fraværet ført opp som ugyldig. Komiteen merket seg derfor at i forbindelse med klimastreiken 22. mars 2019 var kunnskapsministeren ute og presiserte at streik ikke gir gyldig fravær og altså ikke omfattes av unntaksregelen for politisk arbeid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener det er viktig å legge til rette for at ungdom kan delta i politisk aktivitet, noe som bidrar både til rekruttering for politiske partier og til å bygge et robust demokrati med gode meningsbrytninger og engasjement. Dette er det bred politisk enighet om, og det finnes derfor også gode ordninger som allerede i dag ivaretar gyldig fravær for politisk organisert engasjement. Flertallet mener det finnes en rekke store politiske saker som kan engasjere barn og ungdom, men vil peke på at en åpning for streik som gyldig fravær vil kunne få store konsekvenser for elevers tilstedeværelse i skolen. Flertallet viser i denne sammenheng til at kunnskapsministeren har presisert at streik ikke kan regnes som gyldig fravær og dermed ikke omfattes av unntaksregelen for politisk arbeid.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det er veldig bra med et tydelig klimaengasjement fra elevene, og vil oppfordre skolene til å legge til rette for at elevene deltar i politiske diskusjoner. Det at så mange elever har gått sammen om å løfte fram hva som er vår tids viktigste utfordring, har stor betydning. Kampen for frihet, likhet og solidaritet i vår tid er også en kamp for en bærekraftig planet, og disse medlemmer vil trekke frem at innsatsen for å redde klimaet er helt sentral i Arbeiderpartiets politikk, lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Streikene flytter klimadebatten i riktig retning, og disse medlemmer vil fremheve at jo lenger vi utsetter en helt nødvendig omstilling av samfunnet, desto større blir byrden for dagens unge når det er deres tur til å bestemme. En vellykket omstilling krever både politisk engasjement og solide kunnskaper, og disse medlemmer håper skolene og regjeringen plukker opp dette sterke budskapet og sørger for at klima og miljø kommer enda høyere på dagsordenen innen undervisningen, for eksempel i samfunnsfagene eller naturfag.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at

unntaksbestemmelsen om fravær av politiske grunner tidligere har blitt tolket og praktisert ulikt, slik at elever som har deltatt i politisk streik, enkelte steder ikke har fått fraværet ført opp som ugyldig. I forbindelse med klimastreiken 22. mars 2019 presiserte kunnskapsministeren at streik ikke gir gyldig fravær og altså ikke omfattes av unntaksregelen for politisk arbeid.

Disse medlemmer har merket seg påstander som at streik skal ha konsekvenser, og at det ikke vil være streik om elevene gis gyldig fravær. Dette er etter disse medlemmers syn lite holdbare argumenter. At det stilles dokumentasjonskrav for fravær over 10 pst. i enkeltfag for å få karakter i faget, er ikke det samme som at elever gis fri fra undervisningen. Ikke ulikt slik det fungerer i arbeidslivet, skal elevene møte på arbeidsplassen sin – skolen – og delta i undervisningen i det antall timer som lovverket tilsier. Konsekvensen av fravær er tapt undervisning, som elevene i så fall må ta igjen på eget ansvar. Noen få timers fravær for å delta i en politisk streik er derfor ikke uten kostnad for elevene, men det er etter disse medlemmers syn helt urimelig at et slikt fravær kan innebære tap av et helt års skolegang. Dette kan nemlig i ytterste forstand være konsekvensen for noen elever, da grensen for ikke å få halvårsvurdering eller standpunkt i fag inntreffer etter bare 2,8 klokketimer i løpet av første halvår og 5,6 klokketimer på årsbasis i de fagene som har minst årstimetall.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener disse utslagene av dagens fraværgrense står i sterk kontrast til annet ufrivillig tap av undervisning som elevene i den videregående skole utsettes for. I 2014 bestilte kunnskapsministeren en rapport fra Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU), «Får elevene den opplæringen de har krav på?» (NIFU-rapport 2016:26). Rapporten viste at det er store forskjeller i hvor mange undervisningstimer elever får med kvalifiserte lærere. Skolenes håndtering av eksamensperioden, skolens vikarpraksis og hvor mange timer de planlegger å gjennomføre, har særlig stor betydning for om elevene får det de har krav på. Denne praksisen fortsetter den dag i dag, til tross for at kunnskapsministeren siden 2016 har vært kjent med rapportens alvorlige funn.

Dette medlem har merket seg leserinnlegget fra en elev i videregående skole, der det framgår at elever fikk ugyldig fravær ved å streike for klimaet, mens de uken etter fikk fri da lærerne fløy til Polen på seminar. Det må sies å være et litt uheldig sammentreff, som understreker hvor urimelig regjeringens rigide holdning til elevenes «klimafravær» fremstår. Dette medlem er av den oppfatning at både lærerseminaret og klimastreiken er vel anvendt tidsbruk som kan forsvares faglig. Elevenes utbytte av politisk engasjement kan man begrunne ut fra både den overordnede læreplanen

og kompetansemålene i fag. Den norske skole skal gi elevene demokratisk dannelse og stimulere til politisk deltakelse og engasjement. Det må også være et mål at enkeltindividet skal ta ansvar i samfunnet, og at politisk makt skal komme nedenfra, for å sikre den enkelte borger mest mulig innflytelse over politiske avgjørelser. Dette vil gi et levende folkestyre. Dagens praksis med at elevene får fravær, står i motsetning til disse prinsippene og målene. Dette medlem mener derfor at elever i grunnskole og videregående skole skal ha streikerett. En slik rett kan dessuten virke innenfor dagens fraværsreglement i videregående skole ved at det stilles krav til dokumentasjon eller på annen måte sannsynliggjøres at elevene har deltatt på arrangementet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener at myndigheten til å godkjenne fravær bør ligge på den enkelte skole, og mener derfor ikke at det bør innføres en generell streikerett, slik det er formulert i forslag nr. 1 i representantforslaget. Disse medlemmer er for øvrig enige med forslagsstillerne i intensjonen om å utvide elevenes mulighet til å delta i organiserte politiske markeringer. Praktiseringen av dagens regelverk, der kun dokumentert deltakelse på kurs og møter i politiske organisasjoner eller folkevalgte organer kvalifiserer for dokumentert fravær, innsnevrer elevenes mulighet til å mobilisere og markere politiske meninger. Disse medlemmer mener konsekvensene av dagens fraværsregler reduserer elevenes mulighet til å engasjere seg politisk, og er enig i at det er behov for en justering av definisjonen av politisk aktivitet, slik det er formulert i forslag nr. 2 i representantforslaget. Disse medlemmer mener samtidig det er riktig å avgrense dette til å gjelde organiserte markeringer.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre fraværsreglene i skolen slik at dokumentert deltagelse i politisk streik arrangert av elevråd, elevorganisasjoner eller andre sivilsamfunnsorganisasjoner er å anse som politisk fravær.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag med regler og rammer for å innføre streikerett for skoleelever, slik at elevråd og elevorganisasjoner kan arrangere og oppfordre til politisk streik.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, har merket seg at Kunnskapsdepartementet i oktober 2016, på bakgrunn av funnene i NIFU-rapporten, komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til nedsatte en partssammensatt arbeidsgruppe. Gruppen skulle vurdere mulige organiseringer av skoleåret i lys av utfordringer knyttet til undervisningstid, eksamen og eksamensforberedelser. Arbeidsgruppen leverte sin rapport til departementet i juni 2017. I desember 2018 sendte Utdanningsdirektoratet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet på høring fire ulike forslag til endringer i organiseringen av skoleåret i videregående opplæring. Høringsfristen gikk ut i mars 2019. Flertallet viser til at Kunnskapsdepartementet nå vurderer hvordan høringen skal følges opp. Flertallet imøteser dette, og understreker viktigheten av at oppfølgingen ses i sammenheng med øvrig kunnskapsgrunnlag på området, herunder Liedutvalgets rapport om videregående opplæring som ventes i desember 2019.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen endre fraværsreglene i skolen slik at dokumentert deltagelse i politisk streik arrangert av elevråd, elevorganisasjoner eller andre sivilsamfunnsorganisasjoner er å anse som politisk fravær.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag med regler og rammer for å innføre streikerett for skoleelever, slik at elevråd og elevorganisasjoner kan arrangere og oppfordre til politisk streik.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:153 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Une Bastholm om å innføre politisk streikerett for skoleelever – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 5. november 2019

Roy Steffensen

leder

Mona Fagerås

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråd Jan Tore Sanner til utdannings- og forskningskomiteen, datert 6. juni 2019****Representantforslag 8:153 S (2018–2019) om å innføre politisk streikerett for skoleelever**

Jeg viser til representantforslaget fra stortingsrepresentant Une Bastholm om å innføre politisk streikerett for skoleelever.

Det er viktig for samfunnet at vi har engasjerte barn og unge som deltar i samfunnsdebatten, og som utfordrer oss voksne. Jeg synes også det er flott at ungdom viser engasjement for klimasaken. Regjeringen ønsker innspill fra unge til nye løsninger og ideer for fremtidens klimapolitikk. Vi har derfor gjennomført ungdommens klimatoppmøte i flere byer i Norge denne våren.

Vi lever heldigvis i et velutviklet demokrati hvor ytringsfriheten står sterkt. Barn og unge kan uttrykke sine meninger på mange arenaer. Dette gjelder også i skolen, hvor elevene blant annet har en lovfestet rett til medvirkning.

Skolegang er helt avgjørende for at de unge skal få med seg en solid bagasje videre i livet. For at elevene skal få tilstrekkelig utbytte av opplæringen, er det en forutsetning at de er til stede. Derfor må vi ha fraværsregler som gjør at elevene faktisk møter opp.

Stortingsrepresentantens forslag om å innføre en streikerett vil svekke elevens tilstedeværelse på skolen. Jeg vil oppfordre alle unge til å engasjere seg i viktige politiske saker, men jeg vil ikke oppfordre noen elever til å være borte fra opplæringen.

